

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vzestup a pád Základní školy v Rynholci
The rise and fall of the elementary school in Rynholec

Petra Franková

Vedoucí práce: PhDr. Ivo Syřiště, Ph.D.
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: B M-PG

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Vzestup a pád Základní školy v Rynholci potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 7. července 2022

Ráda bych poděkovala vedoucímu bakalářské práce, kterým byl PhDr. Ivo Syřiště, Ph.D., za jeho ochotu, trpělivost a podnětné připomínky. Mé poděkování patří také zaměstnancům Státního okresního archivu v Rakovníku a všem pamětníkům za jejich vstřícné jednání a pomoc, stejně jako mým rodičům, kteří mě po celou dobu podporovali.

ABSTRAKT

Práce se zabývá celou historií Základní školy v Rynholci, která fungovala od roku 1848 do roku 1984. V práci jsou shrnuta všechna témata, která k tomu patří a která jsou dle mého důležitá pro celkový obraz o škole. Tato témata jsou – budovy, ve kterých škola sídlila, a jejich okolí, informace o učitelích a žácích a také oficiální zřízení školy v jednotlivých obdobích. Cílem práce bylo popsat, jak se v jednotlivých dobách tato konkrétní škola proměňovala, rostla, a jak kvůli ubývajícimu počtu dětí a politickým prioritám tato škola skončila. Ke splnění tohoto cíle mi posloužila práce s dobovými dokumenty, především kronikami školy. Zároveň jsem mnoho informací získala od pamětníků zdejšího vyučování. Pomocí rozhovorů jsem ale chtěla také získat představu o atmosféře na škole, a to za jejího fungování i jejího konce. Výsledkem práce je obraz života jedné školy, ve kterém se ale zajisté najdou i mnohé další.

KLÍČOVÁ SLOVA

základní škola, pamětník, kronika, učitel, žák

ABSTRACT

The work deals with the whole history of the Primary School in Rynholec, which subsisted from 1848 to 1984. The work summarizes all the topics that belong to this and which are, in my opinion, important for the overall picture of the school. These topics are - the buildings in which the school was located and their surroundings, information about teachers and pupils and also the official establishment of the school in each period. The aim of the work was to describe how this particular school changed, grew, and how this school ended due to the declining number of children and political priorities. To fulfill this goal, I worked with period documents, especially chronicles of the school. At the same time, I received a lot of information from witnesses of local teaching. But with the help of interviews, I also wanted to get an idea of the atmosphere at the school, both during its functioning and at its end. The result of the work is a picture of the life of one school, in which, of course, there are certainly many others.

KEYWORDS

elementary school, witness, chronicle, teacher, pupil

Obsah

Úvod	7
1 Metody práce	8
2 Vývoj školství.....	9
2.1 Obecné školy.....	9
2.2 Všeobecný školní řád.....	9
2.3 Hasnerův zákon.....	9
2.4 Malý školský zákon	9
2.5 Zákony v době socialismu	10
3 Škola v Novém Strašecí.....	11
4 Kroniky.....	12
5 Vzestup	13
5.1 Jedna třída	13
5.2 Dvě třídy	13
5.3 Tři třídy	13
5.4 Pět tříd a více	14
6 Budovy, okolí a vybavenost školy.....	15
6.1 První budova	15
6.2 Druhá budova.....	16
6.3 Třetí budova.....	18
7 Ředitelé a učitelé	19
8 Žáci	24
9 Pád	26
10 Zajímavosti	27
10.1 Provoz školy.....	27

10.1.1	Zpronevěra.....	27
10.1.2	Přezouvání	27
10.1.3	Přerušování výuky	27
10.1.4	Metody vyučování	27
10.1.5	Knihovna	27
10.1.6	Hodnocení.....	28
10.1.7	Feriální den.....	28
10.1.8	Rodičovské sdružení.....	28
10.2	Historické události.....	28
10.2.1	Oslavy.....	28
10.2.2	Pomoc ve válečných letech.....	28
10.2.3	Vliv politiky.....	29
10.2.4	Nápis.....	29
10.3	Krádež	29
10.4	Delegace	29
11	Rozhovory s pamětníky	30
11.1	Rozhovory s pedagogy	30
11.1.1	Pedagog 1	30
11.1.2	Pedagog 2	32
11.2	Rozhovory s žáky	36
11.2.1	Žák 1	36
11.2.2	Žák 2.....	39
	Závěr.....	43
	Seznam použitých informačních zdrojů	44

Úvod

Tématem této práce je „život“ Základní školy v Rynholci. Bude zde popsáno, jak se škola v průběhu let 1848 až 1984 měnila společně s tím, v jaké budově sídlila, kolik měla tříd, jak se měnil počet žáků a kteří učitelé zde působili. Zároveň se v textu objeví, jak se do průběhu vzdělávání v každé době promítá i politická situace země. K tomuto poslouží především práce s dobovými prameny – kroniky, zpravodaje, aj.

Tuto školu jsem už ve svém životě nezažila. Ale pro toto téma jsem se přesto rozhodla. Už od dětských let poslouchám od rodinných příslušníků i jiných občanů obce, jak byli na místní školu hrdí, jaká byla moderní, krásná a majestátní. Vždy mě zajímalo, zda tomu tak skutečně bylo, či je to jen idealizování minulosti.

Chtěla bych na tomto konkrétním příkladu školy vystihnout problémy a strasti škol v různých obdobích. Zajímá mě samozřejmě také pedagogické a žákovské hledisko. To asi nejlépe vykreslí rozhovory s pamětníky, kteří na škole působili jako žáci, učitelé a někteří jako obojí. Zároveň bych chtěla ukázat, jak je důležité prostředí, kde se lidé vzdělávají, a jak jsou podstatné základní školy, i ty menší.

1 Metody práce

Vzhledem k tématu práce jsem pracovala především s dobovými zdroji týkajícími se Základní školy v Rynholci – kroniky školy a obce, zpravodaje – ale i s publikacemi, které vyšly nověji a obsahují informace o škole. Kroniky jsou zdrojem bohatým, avšak ne úplně objektivním. Psány byly většinou ředitelem školy, popř. některým učitelem. Objevíme v nich například postoje autora na politické události, samozřejmě nepřímo, ale i tak dost viditelně. Informace, které mě pro tuto práci zajímaly, tím však nejsou ochuzeny.

Pro objektivitu a celkový obraz bylo nutné prostudovat některé publikace týkající se školství a zřízení škol. To se v práci uvádí jen velmi stručně, neboť jsem vzhledem k tématu a rozsahu práce využila prostor spíše pro konkrétní údaje o dané škole.

Abych získala některé chybějící informace, a především živý obraz života na škole, prováděla jsem rozhovory s pamětníky. V práci uvádím čtyři z nich, dva s učiteli a dva s žáky školy.

2 Vývoj školství

V této kapitole uvádím podstatné zákony a úpravy ve školství, které se týkají obecných (základních) škol v období fungování školy v Rynholci, tedy v letech 1848-1984.

2.1 Obecné školy

V době, která nás pro tuto práci zajímá, tedy v polovině 19. století vznikají obecné školy. Ty byly povinné pro děti od šesti do čtrnácti let. Byly bezplatné a přístupné pro všechny, tak jak je to běžné i dnes.

2.2 Všeobecný školní řád

V roce 1848, kdy byla založena škola v Rynholci, se školství dostává pod správu státní. Vzniká Ministerstvo kultu a vyučování (od roku 1918 Ministerstvo školství a národní osvěty, od 1956 Ministerstvo školství a kultury). I přes to se ale školství muselo nadále řídit Všeobecným školním řádem z roku 1774. (Čutková, 2010)

2.3 Hasnerův zákon

Až v roce 1869 byl přijat tzv. Hasnerův zákon. Ten byl pokrokový v tom, že přenechal detailnější úpravy – nejenom školství – na jednotlivých zemích Rakouska-Uherska. Zákon také zavedl osmiletou školní povinnost, rozšířil obsah vzdělání a zavedl učitelské ústavy.

2.4 Malý školský zákon

Další větší změny znamenal tzv. malý školský zákon z roku 1922. Důležitými body tohoto zákona bylo především snížení počtu žáků ve třídách a zrovnoprávnění učitelů a učitelek. Dle něj také vznikly zemské, okresní a místní školní rady. Zemské školní rady měly na starosti mimo jiné celé obecné školství. Jim podléhaly okresní školní rady a na nejnižším stupni se nacházely rady místní. Jejimi členy byli: obecní starosta, a zástupci školy, obce a církve. Fungování těchto rad bylo zrušeno v roce 1942. Po válce byly zase obnoveny, ale pouze na krátký čas v letech 1945-1949. Poté jejich činnost převzaly okresní a místní národní výbory. (Čutková, 2010)

2.5 Zákony v době socialismu

Jednotnou koncepci školské soustavy přinesl až zákon z roku 1948. S ním přišlo mimo jiné i prodloužení školní docházky o jeden rok a členění vzdělávání, tak jak je tomu dodnes, tedy první stupeň od 6 do 11 let a druhý stupeň od 11 do 15 let. Ve třídě mohlo být nejvýše 40 žáků. (Zákon č.95/1948 Sb.)

V roce 1953 byla uzákoněna osmiletá školní docházka, která byla změněna opět na devítiletou v roce 1960. V období 1976-1984 byla nastavena opět docházka osmiletá.

Ve školním roce 1976/1977 se prvňáci začínají vzdělávat „moderním“ způsobem v nové koncepci školství, což ale nebylo moc efektivní. Popisují to také slova pedagožky Jaroslavy Lebedové: *„Vždyť se požadovalo, abychom učili děti něčemu, co je pro ně vzhledem k jejich rozumové vyspělosti jen těžce zvládnutelné, nebo mnohdy vůbec nenaučitelné.“* (Lebedová, 2007)

Další školské zákony vyšly v roce 1978 a 1984, ten se již Základní školy v Rynholci netýkal, neboť v tom roce skončila.

3 Škola v Novém Strašecí

Čtenáře neznalé místních poměrů bych chtěla upozornit na několikéřé zmínky o Základní škole v Novém Strašecí. Tato škola se nachází ve vedlejším městě, asi tři kilometry od Rynholce. Vzhledem k tomu, že rynholečtí žáci tuto školu navštěvovali před tím, než byla založena škola v Rynholci, a také tam byli přerazeni po ukončení výuky, nedá se zmínkám o ní vyhnout.

Také se bude o této škole mluvit v rozhovorech s pamětníky, neboť učitelé tam často zakotvili poté, co odešli z Rynholce. A někteří žáci navštěvovali druhý stupeň základní školní docházky v Novém Strašecí.

4 Kroniky

Práce s kronikami je – co se týče zjišťování informací – zajímavá, ale také velmi náročná. Prvním problémem je dostat se k těmto kronikám. V tom jsem měla takové štěstí v neštěstí. Tři ze čtyř kronik Základní školy v Rynholci se již dnes nacházejí v okresním archivu, ovšem kronika zachycující léta 1940 až 1968 byla sice sepsána, ale dnes se neví, kde se nalézá. Toto období alespoň částečně pokrývají informace od pamětníků.

Druhým, menším problémem je „dešifrování“ toho krásného, ale pro nás složitého stylu písma, které se používalo. Já jsem alespoň měla štěstí v tom, že jsem se nemusela potýkat s kronikou, která by nebyla napsána česky. A to proto, že ředitel školy Václav Ponrt (1888-1900) při zakládání kroniky pamatoval i na období minulé, které do kroniky zapsal, a to již česky.

5 Vzestup

5.1 Jedna třída

Pro velký počet žáků na škole v Novém Strašecí byla v roce 1848 zřízena v Rynholci filiální škola (pobočka) o jedné třídě, která podléhala školdozorství rakovnickému. (Kronika obecné školy v Rynholci 1848-1933)

5.2 Dvě třídy

Dle novely zákona z roku 1883 mohly děti po pěti letech na škole obecné pokračovat, nebo mohly přestoupit na školu měšťanskou. Každou třídu vyučoval jeden učitel, pouze na náboženství a ruční práce byl většinou určen někdo další. (Čutková, 2010)

V rynholecké škole se v roce 1883 na povolení c. k. zemské školní rady začalo vyučovat ve dvou třídách. Vzniklo tak místo podučitele a z učitele se stal řídicí učitel. O rok později byla obsazena i funkce industriální učitelky, která vyučovala dívky ručním pracím. (Kronika obecné školy v Rynholci 1848-1933)

Od roku 1898 se zákonem změnilo místo podučitelské na učitelské.

5.3 Tři třídy

Ve školním roce 1900/1901 byla zkolaudována nová budova a začalo se tak vyučovat ve třech třídách (učebnách). Postupné třídy byly dvě, druhá byla dle výnosu c. k. zemské školní rady rozdělena na dvě oddělení – chlapecké a dívčí. V první třídě ale bylo stále kolem 80 dětí. Až roku 1911 byla pobočka druhé třídy změněna ve třetí třídu postupnou. (Kronika obecné školy v Rynholci 1848-1933)

Od roku 1908 se začíná vyučovat, jak jsme tomu dnes většinou zvyklí od 8. hodiny ranní. Do té doby se začínalo až o půl deváté.

Od školního roku 1918/1919 končilo vyučování na škole na konci června. Do té doby se na zdejší škole chodilo až do poloviny července. Začátek školního roku, jak jsme na něj zvyklí, tedy na začátku září, byl upraven až od roku 1920/1921. Předtím se začínalo většinou v polovině září.

Od roku 1923 se zavádějí nové předměty – občanská nauka (2 hodiny týdně), ruční práce výchovné pro hochy a nauka o domácím hospodářství pro dívky nejvyšších stupňů věku.

Roku 1930 byly vydány nové učební osnovy, které stanovují, že žáci navštěvují po jednotlivých letech postupně I. třídu 1. oddělení, I. třídu 2. oddělení (dříve pro 2. a 3. rok studia), II. třídu 1. oddělení, II. třídu 2. oddělení, III. třídu 1. oddělení a pokud jde vše dobře stráví poslední tři roky školní docházky ve III. třídě v 2. oddělení (dříve poslední dva roky). (Kronika obecné školy v Rynholci 1848-1933)

5.4 Pět tříd a více

Za krátkého působení Jana Baumana jako řídicího učitele v roce 1935 byla škola se třemi třídami a třemi pobočkami přeměněna na školu pětitřídní, což nebyl v nové budově s osmi učebnami problém. Časem byly všechny tyto učebny využity, když byl každý ročník vyučován zvlášť.

Od roku 1975 byl na rynholecké škole zaveden tzv. celodenní výchovný systém. Ten spočíval v tom, že žáci měli možnost po vyučování chodit ještě na přípravné hodiny (ten, kdo chtěl, nebo komu to bylo doporučeno). Týdně to byly 4 hodiny matematiky, 2 hodiny ruského jazyka a 4 hodiny českého jazyka. V tomto roce také začíná škola za pomoci žáků i učitelů vydávat časopis Zvonek, původně jako měsíčník, v pozdějších letech jednou za dva měsíce. (Kronika 1968/69-1983/4)

6 Budovy, okolí a vybavenost školy

Když bylo potřeba využívaly se pro vyučování pronajaté místnosti, nebo celá stavení. Vlastní budovy školy byly pouze tři, vždy nově postavené právě za účelem vyučování.

6.1 První budova

Pro začátek byla v obci zřízena na náklady obce filiální škola s jednou třídou, která pro výuku využívala pronajaté stavení čp. 50.

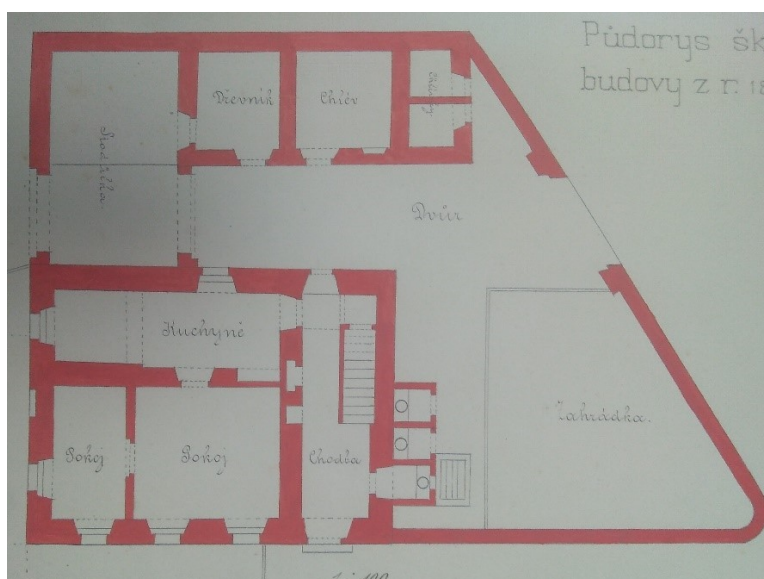
Učit v pronajaté budově nebylo ideální z několika důvodů, které byly a jsou logické i z aktuálního pohledu. Stav budovy a třídy se nemůže bez souhlasu majitele měnit a uzpůsobovat a pronájem může kdykoliv skončit. A tak obec roku 1849 započala se stavbou školní

Obr.1 – první budova školy (Letopisecké album obce)

budovy umístěnou uprostřed návsi. Práce na stavbě se však velmi vlekle, až musela obec v roce 1855 přislíbit školskému úřadu, že budovu do roku 1856 dokončí. To se také stalo.

Jak bylo tehdy běžné, v přízemí budovy se nacházel byt pro učitele, v patře se vyučovalo. Ačkoliv už v roce 1878 bylo žádáno o zřízení zahrádky, to se stalo až o mnoho let později.

Obr.2 – půdorys přízemí první školní budovy (Kronika Obecné školy 1848-1933)

Postupem času však byla kapacita jednotřídní školy nedostačující. Navíc školní rada v Novém Strašecí žádala o přeřazení žáků z rynholeckého Pecínova do školy v Rynholci, což kvůli malé kapacitě nebylo možné. V roce 1882 tak bylo započato řízení o rozšíření školy o druhou třídu. To bylo bez problémů schváleno. Žáci druhé třídy začali s vyučováním již v roce 1883, bohužel však opět v pronajaté místnosti domu čp. 15. Vyučování zde nemělo ale dlouhého trvání, stavení ještě v tom roce vyhořelo. Než byla v březnu 1884 pronajata jiná místnost v domě čp. 57, zavedlo se v hlavní budově tzv. polodenní vyučování (jedna třída se učila dopoledne a druhá odpoledne).

Bylo však školní inspekcí rozhodnuto, že by obec měla zřídit novou školní budovu, kam by se vešly tři třídy. Stavět další školu nedlouho po té stávající se setkala s nechtí rynholecké obce, a proto se projekt velmi zdržoval. Problémem bylo i to, že nová škola měla být postavena na místě té stávající a musely se tak pronajmout prostory pro výuku i byt pro učitele. Díky 40. výročí vlády Františka Josefa I. byla konečně založena alespoň tolik žádaná zahrádka.

Když byla školní budova v roce 1893 prohlédnuta inspektorem, byl její stav shledán nevyhovujícím (prasklé vazební trámy, ...). Objevil se tedy návrh postavit novou budovu na jiném pozemku. Což se ale nezamlouvalo místní školní radě. Dále zde byla nabídka sloučit školní obec s tou strašeckou. Tam měla být totiž postavena velká školní budova pro dvě školy obecné a jednu měšťanskou. Ani tato možnost se školní radě nezamlouvala. Žáci se tak nadále tísnili ve dvou třídách, kde v každé bylo přes 70 dětí.

6.2 Druhá budova

V roce 1898 bylo obci nařízeno okresní školní radou, aby konečně vyhledala vyhovující místo pro novou školní budovu. Zajímavé je, že to nebylo jen tak. Řešilo se například i to, na jaké světové strany by byla budova na daném pozemku otočena. K vhodnosti místa a uspořádání školní budovy se vyjadřoval i lékař. Nakonec byla vybrána zahrada u domu čp. 25, který byl však zatížen dluhy, a tak se zahájení stavby opět protáhlo, a to až do dubna roku 1900. Rok na to se zde již vyučovalo. Celkové náklady na koupi pozemku a stavbu školy činily třicet tisíc rakouské měny (1 zlatý = 2 koruny). Vybavení bylo dosti nevyhovující, použilo se totiž to ze staré školy. Nové lavice byly po dlouhém naléhání ze

strany učitelů a školní obce pořízeny až v roce 1908, na počest šedesátého výročí místní školy. V tom roce byly také opraveny hromosvody, renovovány záchody a pořízeny posunovací tabule, které nahradily ty nasazené na trojnožce. (Kronika obecné školy v Rynholci 1848-1933)

Obr.3 – druhá budova školy (pamětník I.K.)

Rokem 1902 byl založen při škole ovocný sad a štěpnice a započala tak tradice pěstování a sázení ovocných stromů po celé obci. Žáci se tak učili roubovat stromy a očkovat pláňata.

Škola byla provozována z rozpočtu obce a vznikal tak problém s financováním oprav. Učitelé si dokonce stěžovali na to, jak mají dětem vštěpovat smysl pro čistotu a krásu, když nemohou třídy ani vymalovat. Potřeba bylo i zhotovení ventilačních oken ve třídách, dosavadní ventilace ve zdi byla pro tak velký počet dětí ve třídě nedostačující. Nápomocní škole byli občané i různé korporace, např. ochotnicko-čtenářský spolek, který některé výdělky z představení věnoval škole.

V letech 1911 až 1913 byla na škole provedena konečně nějaká práce. Byly vymalovány učebny, chodby, schodiště a část bytu řídícího učitele. Opravena byla kamna, okna a střecha. A nakonec se pořídilo i nějaké nové vybavení – skříňka, záclony, kůlna na dříví. Posunovací tabule byly po několikaletých žádostech pořízeny až roku 1922.

Roku 1927 byla během prázdnin provedena renovace záchodů a stavba školního kabinetu a kuchyně. Škola se ale stávala s přibývajícím počtem žáků opět nedostačující. Několik desítek dětí se muselo učit v místnosti určené pro kabinet, která měla rozměry pouhých 5,8 x 4,2 x 3,8 m. Ze školní kuchyně byl vytvořen kabinet.

Protože by rozšíření školy bylo finančně náročné a po čase by kapacita opět nestačila, rozhodlo se místní zastupitelstvo pro vybudování nové školy. Ta měla být opravdu úchvatná. Podle vytvořeného projektu měla škola disponovat osmi učebnami, šatnami, ředitelnu, sborovnou, dvěma kabinety, kuchyní s jídelnou, byty pro řídícího učitele a školníka. Dále

zde byla tělocvična, kreslárna, sklep a školní dílna. V té době docházely do stávající školy téměř dvě stovky dětí, proto se muselo vyučovat nejen v kabinetu, ale už i ve školní kuchyni.

6.3 Třetí budova

Stavba nové a také poslední rynholecké školní budovy začala v polovině září 1930 a i přes veškerá zdržení (změna ploché střechy na valbovou, ...) proběhla kolaudace za pouhých třináct měsíců. Vyučovat se zde začalo od 1. ledna 1932. Na návrh učitele Jana Baumana a se svolením pana prezidenta dostala škola název „Jubilejní škola Masarykova“. Budova patřila mezi nejmodernější a nejhezčí školy rakovnického okresu. A to jak z architektonického, tak prostorového hlediska. Mimo jiné byly pořízeny rolety a upravena zahrada, kde bylo vysázeno 50 růží a dle tradice ovocné stromy. Do kategorie nejlépe vybavených škol pomohlo té rynholecké také zřízení lehkootletické dráhy, ke kterému došlo v roce 1973.

Obr.4 – třetí budova školy (pamětník I.K.)

7 Ředitelé a učitelé

Za celou historii školy se zde vystřídal mnoho učitelů. Bylo obvyklé, že se se změnou pracovního místa zároveň stěhovali. Respektive když se přestěhovali, museli změnit i školu, nebylo běžné dojíždět, tak jak je tomu dnes. Počet učitelů se rozrůstal společně s rozšiřováním školy o další třídy.

Prvním učitelem se stal Vincenc Mattes, který na škole působil patnáct let až do roku 1863. V té době docházelo k získávání učitelských zkoušek i v 17 letech. Na začátku vyučování v Rynholci měl učitel dostávat dvě stě zlatých ročně a k tomu ještě dva sáhy měkkého dříví a 45 strychů velkého dobrého uhlí k topení, také malé políčko.

Když v roce 1883 přibyla další třída, vytvořilo se tím kromě řídicího učitele také místo vyučitele. Rok poté byla obsazena i funkce industriální učitelky, která vyučovala ženským ručním pracím.

Za zmínku stojí Jindřich a Jan Baumanovi, otec a syn. Jindřich Bauman byl ve funkci řídicího učitele od roku 1900 do roku 1911 a jeho syn Jan, který zde strávil i žákovská léta, nastoupil na školu v roce 1915, školní rok 1935/6 strávil ve funkci zastupujícího řídicího učitele a odešel až roku 1938 a to jen proto, aby uvolnil místo mladým nezaměstnaným učitelům z pohraničí.

K velkému střídání učitelů docházelo samozřejmě ve válečných letech, kdy byli učitelé různě povoláváni k vojenské službě. A docházelo tak často i k polodennímu vyučování, kdy jeden učitel učil dopoledne jednu třídu a odpoledne jinou.

Personálně zajímavá byla také šedesátá léta. Učitelé se hodně střídali, především kvůli chybějícím služebním bytům. Z tohoto důvodu jich například v roce 1964 odešlo sedm, protože se jim nevyplatilo dojíždět. V roce 1965 se funkce ředitele ujal Vladimír Valeš (23 let), který sestavil nový pedagogický sbor, který měl nejnižší věkový průměr na okrese, pouhých 23 let. Pan Valeš byl ale bohužel v roce 1970 z funkce odvolán z politických důvodů.

Mentor, tedy zkušený kolega, byl nově nastupujícím učitelům přidělován od roku 1977. Fungoval jako poradce a pomocník.

První a zároveň poslední ženou v ředitelské funkci byla Jaroslava Řepková, která dostala za úkol nemilou povinnost dovést školu do konce.

V následujících tabulkách uvádím přehledně všechny řídicí učitele/ředitele a učitele, kteří na škole působili. Neuvádím však učitele náboženství, což byli většinou duchovní, kteří se každý rok měnili.

Pokud se v tabulce objevuje údaj 1940-1968, nebylo možné zjistit přesný rok, protože dokumenty z let 1940 až 1968 nejsou k nalezení.

Řídicí učitel/ředitel	Působení ve funkci	
	od	do
Vincenc Mattes	1848	1863
František Kouba	1863	1868
Jan Kohout	1868	1888
Václav Ponrt	1888	1900
Jindřich Bauman	1900	1911
Václav Větrovec	1911	1925
Jindřich Soukup	1916	1917
Jan Bauman	1925	1926
Antonín Zelenka	1926	1935
Jan Bauman	1935	1936
Albert Uldrych	1936	1939
Josef Lopata	1939	1948
Oldřich Rais	1948	1950
Karel Husák	1950	1955
Karel Dušek	1955	1965
Vladimír Valeš	1965	1970
Josef Cerman	1970	1971
Zdeněk Kodýtek	1971	1977
Milan Švácha	1977	1983
Jaroslava Řepková	1983	1984

Učitel/ka	Působení na škole	
	od	do
Adolf Lukáš	1883	1887
Zdeněk Koutek	1887	1888
Václav Větrovec	1888	1911

František Kubeška	1894	1897
Alois Nitka	1897	1898
Josef Šťastný	1898	1900
Eliška Horáková	1899	1899
Antonín Váša	1899	1899
Růžena Vokurková	1908	1913
Pavel Kůrka	1911	1919
Adolf Němeček	1913	1913
Josef Moudrý	1913	1914
Jan Bauman	1915	1938
Barbora Hujová	1916	1916
Jan Kolář	1917	1917
Božena Větrovcová (Baumanová)	1917	1918
Alois Valenta	1918	1918
Josef Chládek	1918	1918
Marie Lvová	1919	1932
Petr Janda	1920	1921
Anna Jonášová	1920	1920
Jindřich Donát	1921	1921
Terezie Baumanová	1921	1940-1968
Prokop Holý	1925	1926
Anna Osvaldová	1926	1927
Františka Krobová	1927	1928
Marie Kallistová	1927	1929
Jaroslav Míka	1930	1936
Amalie Stadlerová	1931	1932
Marie Vašková (Lišková)	1931	1940-1968
Anna Fejfarová (Fusíková)	1931	1935
Božena Čermáková	1932	1937
Karel Šístek	1932	1933
Jindřich Müller	1935	1937
Karel Pejša	1935	1936
Věra Šulcová	1935	1940-1968
Josef Štulík	1936	1937
Antonín Pokorný	1937	1938
Karel Husák	1938	1940-1968
Karel Prikner	1939	1940-1968
Jitka Jahodová	1940-1968	1969

Věra Tichá	1940-1968	1984
Marie Klimovičová	1940-1968	1971
Zdena Vildová	1940-1968	1969
Jaroslava Valešová	1940-1968	1971
Hana Weigelová	1940-1968	1970
Anna Košťálková	1940-1968	1969
Karla Možkovská	1968	1981
Jitka Stehlíková	1968	1970
Marie Paterová	1969	1970
Světlá Poštová	1969	1970
Soňa Švecová	1970	1971
Jaroslava Cermanová	1970	1970
Marie Sedláčková	1971	1974
Josef Žejdl	1971	1971
Jaroslava Řepková	1970	1984
Marcela Skolilová	1971	1972
Jaroslava Delišová	1971	1974
Luděk Deliš	1971	1972
Eva Slunečková	1972	1973
Josefa Adltová	1972	1976
Milan Švácha	1972	1977
Šváchová	1972	1974
Fürstová	1973	1977
Potocký	1973	1974
Jitka Hejdomá	1974	1976
Ladislav Bláha	1974	1975
Miroslav Tomeš	1974	1975
Stanislav Hajný	1974	1979
Lidmila Zelenková	1974	1975
Eva Rážová	1975	1976
Emilie Endyšová	1975	1977
Krček	1975	1976
Květa Tůmová	1976	1978
Václav Podaný	1976	1977
Olga Pexová	1977	1977
Drahuše Novotná	1976	1978
Eva Nováková	1976	1977
Irena Petříková	1977	1977
Kupová	1976	1984

Vlasta Krauterová	1977	1977
Miroslav Plincner	1977	1984
Vlasta Ryssová	1977	1984
Jiřina Laitnerová	1977	1982
Kašparová	1977	1981
Bohuslav Altera	1977	1979
Květa Plincnerová	1978	1979
Marie Hajná	1978	1979
Eva Králíková	1978	1984
J. Šímová	1979	1981
Daniela Loskotová	1979	1984
Vlasta Veverková	1980	1984
Dana Grillová	1980	1982
Jarmila Navarrová	1981	1982
Pavla Hlavsová	1981	1984
Irena Hadrboľcová	1982	1983
Hana Mesárošová	1982	1984
Irena Slapničková	1982	1983
Petr Šíma	1983	1984
Branislava Sychrová	1983	1984
Jiří Svoboda	1983	1984

Industriální učitelka	Působení na škole	
	od	do
Anna Klímová	1884	1885
Karolína Běhounková	1885	1890
Anna Cívková	1890	1891
Terezie Procházková	1891	1895
Vilemína Procházková (Vacková)	1895	1926
Lidmila Šejtřová	1926	1928
Olga Dundrová	1928	1929
Anna Říhová	1929	1930
Oliva Lišková	1930	1933
Anna Čápková	1933	1937

8 Žáci

Počty žáků na školách z dlouhodobého hlediska samozřejmě stoupají. Z tohoto důvodu se během 136 let stala ze školy s jednou třídou velká škola s osmi učebnami. Vliv mělo jistě také to, že se redukoval počet dětí ve třídě. Zatímco v polovině 19. století bylo běžné, že se ve třídě mačkalo i přes 70 dětí, dnes je to většinou dvacet až třicet žáků.

Počet dětí v rynholecké škole byl také ovlivněn tím, zda sem byli posíláni žáci z rynholecké části Pecínova (dnes spadá pod Nové Strašecí). Snahu o to projevila školní rada v Novém Strašecí již v roce 1880. Tehdy by to ale bylo kapacitně nemožné, a tak se Rynholec postavil na odpor.

K velkému nárůstu žactva došlo v roce 1910, a to o více než 20 %. Během dvou let (1910–1911) se počet žáků navýšil ze 137 na 187.

V roce 1932, kdy byla konečně postavena dostačující nová budova, byly do školy přiděleny také děti z rynholeckého Pecínova a počet žáků se tak dostal na 255. Nárůst pokračoval také v roce 1939, kdy přibylo 25 dětí z oblasti Sudet. Po válce pak nastal jev opačný, škola fungovala pouze se třemi třídami a celkovým počtem 91 žáků.

Žáků bylo málo i v šedesátých a sedmdesátých letech. To už úbytek souvisel i s rozšiřující se činností ČLUZ (zákaz výstavby a později i bourání části obce). Nepomohlo už ani to, že školu navštěvovaly děti také z Rudy a jiných obcí. Řešilo se to spojováním tříd, například 1. a 3. ročníku. Také se jednalo o možném přidělení dětí do školy v Novém Strašecí.

V následující tabulce uvádím počty žáků v jednotlivých letech, tedy těch, které jsem byla schopna zjistit. Počet žáků byl samozřejmě rozdílný během školního roku, jak děti odcházely a přicházely. Proto uvádím vždy počet na začátku školního roku.

Začátek šk. roku	Počet žáků	Začátek šk. roku	Počet žáků	Začátek šk. roku	Počet žáků
1848	95	1879	116	1910	174
1849	96	1880	120	1911	187
1850	80	1881	133	1912	192
1851	85	1882	141	1913	173

1852	79	1883	145	1914	202
1853	91	1884	151	1915	184
1854	111	1885	134	1916	186
1855	97	1886	129	1917	186
1856	101	1887	127	1918	187
1857	107	1888	121	1919	195
1858	101	1889	100	1920	195
1859	105	1890	118	1921	181
1860	102	1891	118	1922	163
1861	112	1892	118	1923	155
1862	118	1893	121	1924	147
1863	116	1894	125	1925	147
1864	111	1895	134	1926	140
1865	122	1896	129	1927	166
1866	111	1897	127	1928	
1867	117	1898	125	1929	189
1868	114	1899	111	1930	192
1869	113	1900	117	1931	206
1870	116	1901	122	1932	256
1871	111	1902	116	1933	243
1872	120	1903	117	1934	228
1873	105	1904	134	1935	215
1874	100	1905	140	1936	220
1875	101	1906	129	1937	
1876	114	1907	137	1938	
1877	116	1908	161	1939	208
1878	112	1909	167		

9 Pád

Začátek konce Základní školy v Rynholci započal v roce 1975, kdy kvůli plánům ČLUZ (České lupkové závody) na rozšíření těžby bylo požádáno o stavební uzávěru v části obce, kde se nacházela mimo jiné i školní budova. Budovy v této části byly ohrožovány odstřely v nedaleké skrývce i pod zemí. Ve zdech se objevovaly až dvoucentimetrové trhliny, i proto musely být instalovány přístroje k měření otřesů. I přesto byla do školy zavedena nová vodovodní přípojka a byly zmodernizovány učebny chemie a fyziky. (Kronika 1968/69–1983/4)

Výhodou pro školu nebyl ani nízký počet žáků, který byl částečně způsoben právě dolováním, lidé nemohli ve vsi stavět, naopak se museli stěhovat pryč. Ve školním roce 1976/1977 přestoupily do školy dokonce i děti 1.-5. ročníku z Rudy, aby tak bylo umožněno vyučování každého ročníku zvlášť.

Kvůli tehdejší politické situaci a prioritám musela být v roce 1984 výuka definitivně ukončena, aby mohl být dobýván lupek v hlubině. Situaci nepomohl ani nízký počet žáků a budova vyžadující opravy za půl milionu korun. Zdejší děti musely tedy nazpět do Nového Strašecí. O těchto událostech jednal především okresní národní výbor s ČLUZ, místní národní výbor byl informován až na poslední chvíli. Oficiální zpráva o ukončení vyučování v Rynholci přišla do školy až v květnu, tedy dva měsíce před koncem školního roku.

Použitelné vybavení a školní pomůcky převzaly školy v okolí. Budova byla před demolicí terčem vandalů a sloužila také jako cvičný objekt střelby ministerstva vnitra. Zredukovanou odhadní cenu necelých dva a půl milionu korun vyplatily lupkové závody ONV v Rakovníku, nikoli Rynholci. 28. června 1986 byla školní budova odstřelena a ovocné stromy pokáceny. Nejsmutnější na této události je to, že se odehrála pouhé tři roky před revolucí a těžba lupku nikdy intravilán obce nezasáhla a už ani nezasáhne.

Dnes se jedná o důležitosti opětovného vybudování školy mimo jiné proto, že kapacita školy strašecké je i po mnohých rekonstrukcích a přístavbách vyčerpána.

10 Zajímavosti

10.1 Provoz školy

10.1.1 Zpronevěra

Z let 1870 až 1882 měl Rynholec na školném tehdy astronomický nedoplatek 1553 zlatých, což bylo zapříčiněno především zpronevěrou starosty Josefa Kindla. Obec dluh splácela několik let.

10.1.2 Přezouvání

V roce 1936 se přes značný odpor některých maminek nařídilo povinné přezouvání dětí, což přispělo ke zlepšení hygienické situace na škole.

10.1.3 Přerušování výuky

Delší přerušování výuky probíhalo většinou kvůli pandemiím – neštovic, příušnic, záškrtu, ... Od 18. do 28. února 1929 byla škola zavřená, protože ji nebylo možné vytopit. Už od začátku roku napadlo neobyčejné množství sněhu a udeřily kruté mrazy (- 30 °C).

Vzhledem k docházce byl velmi neúspěšný i rok 1939. Více než měsíc (13. září–16. října 1939) byly školy uzavřeny kvůli šíření dětské obrny. Aby se látka hlavních předmětů alespoň částečně dohnala, byly do konce kalendářního roku použity hodiny tělesné výchovy, ručních prací aj. V tomto školním roce byly prodlouženy také pololetní prázdniny, a to až do 2. března. Důvodem bylo šetření paliva. Žáci si alespoň chodili do školy pro domácí úkoly.

10.1.4 Metody vyučování

Zmínky o metodách výuky se v kronikách objevují v roce 1935/1936. Dle nich se čtení v první třídě vyučovalo metodou hláskovací a pan Bauman měl vlastní metodu učení počtům – rytmické rovnice. Bohužel už nelze dohledat, v čem tato metoda spočívala.

10.1.5 Knihovna

Důležitá byla i školní knihovna. V kronikách je často uveden její stav a počet výpůjček za rok. Ve školním roce 1972/1973 získala místní knihovna 3. místo na okrese a rok na to dokonce 1. místo. S tím byla spojena i finanční odměna na zakoupení nových svazků.

10.1.6 Hodnocení

V 1. pololetí roku 1980/1981 bylo 34 % žáků vyznamenáno, pouze 2 % měla čtyřky. Nebyla udělena žádná nedostatečná ani snížená známka z chování.

10.1.7 Feriální den

V roce 1933 se stala feriálním (volným) dnem sobota místo dosavadního čtvrtka. To se vrátilo na několik let zpátky v roce 1938.

10.1.8 Rodičovské sdružení

Rokem 1934 začínají být v kronikách zmiňovány schůze rodičovského sdružení, kde se řešilo například to, kdo kolik daroval na obědy pro chudé (sociální péče o mládež). V roce 1935/1936 se vybíralo na sdružení 50 haléřů měsíčně, pouze od nejstaršího ze sourozenců.

10.2 Historické události

10.2.1 Oslavy

V každé době se musely ve škole slavit i státní svátky jako narozeniny a výročí panovníka, úmrtí člena rodiny panovníka, nebo později prezidenta. O těchto událostech promluvili vždy učitelé s žáky, konaly se bohoslužby, pokládaly se kytice na hrob a pokud to byla opravdu velká sláva, byl i celodenní, nebo večerní program – divadlo, recitace, sborový zpěv. Například v roce 1935 probíhaly oslavy 85. narozenin prezidenta T. G. Masaryka. Škola byla slavnostně vyzdobena uvnitř i vně, hrála hudba, hořely řecké ohně a vlály prapory. U školy stála dokonce i čestná stráž a Jan Bauman pronesl velkolepý projev, na konci kterého pronesli žáci slib vůči obci, státu a prezidentovi. Škola a všechny korporace v Rynholci vysázely alej o dvaatřiceti stromech v ulici, kde stála škola.

10.2.2 Pomoc ve válečných letech

Učitelé i žáci se angažovali také ve válečných letech. Pořádali finanční i materiální sbírky na raněné vojíny, na sirotky a vdovy. Dnes si asi představíme, že posílali peníze a oblečení, ale bylo to například i ostružinové listí na čaj, bukové a dubové listí na tabák, žaludy jako náhrada kávy, ovocné zavařeniny, knihy, papír aj. Učitelé měli také na starosti obecní agendu týkající se vojny, ale i soupis osevu, sklizně, dobytka atd.

10.2.3 Vliv politiky

Samozřejmě výzdoba školy a školní pomůcky včetně učebnic se přizpůsobovaly politickému režimu, který zrovna v zemi vládl. Nejvíce se to dotklo cenzury a vyřazování knih, včetně učebnic (někdy bez náhrady).

10.2.4 Nápis

Nápis „Masarykova jubilejní škola“, který byl odstraněn s příchodem Němců, byl stržen i po nástupu socialismu. Nahrazen byl heslem „My jsme mládež nová, mládež Gottwaldova“. Po jeho úmrtí se nápis změnil na „Sovětská škola – náš vzor – naše naděje – náš cíl“.

10.3 Krádež

V roce 1938 byla škola přes noc vykradena. Žáci nebyli ráno do školy vůbec vpuštěni a vyrazili místo vyučování do přírody. Kromě hotovosti bylo sebráno vše, co se hodilo – budík, prachovky, hotové ruční práce, housle. Škoda byla tehdy vyčíslena na téměř tisíc korun.

10.4 Delegace

Školu několikrát navštívili učitelé z cizích zemí, za účelem prohlídky škol a seznámení se s vyučovacími metodami. Taková návštěva proběhla ve školním roce 1924/1925, kdy zde byli uvítáni slovenští a karpato-ruští učitelé. Dále v roce 1978/1979 proběhla návštěva učitelů z NDR.

11 Rozhovory s pamětníky

Následující rozhovory byly polostrukturované. Připravila jsem si otázky, které jsou důležité pro celkový obraz o této škole a vzdělávání. Ty jsou doplněny otázkami reagujícími na zajímavé podněty od pamětníků. Rozhovory probíhaly v příjemném prostředí s velmi ochotnými respondenty, kteří rádi doplňovali informace i fotkami.

Informace o lidech, kteří navštěvovali školu, ať už jako žáci, nebo učitelé, jsem měla už od dětství (rodinní příslušníci, občané obce). Někteří učitelé pracovali, nebo dodnes pracují na Základní škole v Novém Strašecí, kam jsem docházela ve svém školních letech.

11.1 Rozhovory s pedagogy

11.1.1 Pedagog 1

V jakých letech jste působil na Základní škole v Rynholci?

Po studiu jsem byl ještě na vojně a když se v Rynholci dozvěděli, že je na Rudě budoucí učitel, matikář, tak hned volali mojí manželce, a tak jsem v 74. roce nastoupil. Hned ze mě udělali třídního. Po třech letech odešel ředitel a ze mě se stal zástupce ředitele. Po roce 1979 jsem odešel.

Které předměty jste vyučoval?

Matematika, fyzika, to bylo moje. A přidali mi chemii, tak jsem se aspoň snažil.

Jak to bylo s vybaveností školy, pomůckami aj.?

Jako na tehdejší dobu byla vybavená perfektně, ale přeci jen dnes je to lepší, snaží s těmi pomůckami. Člověk chtěl tu techniku do výuky vnést, tak jsem třeba psal příklady na diarámečky, vždycky na jeden zadání a pak jsem to přepnul na druhý a tam byl postup a řešení.

Ale pokusy jste ve fyzice a chemii určitě dělali...

Jo, to jo. To byly stavebnice dobrý. Ty drží dodnes. Když jsem učil tu chemii, snažil jsem se o pokusy, hodil jsem karbid do vody a zapálil jsem to dle příručky. No a rána jako z děla.

Také se pořádaly soutěže?

Soutěže, tam to funguje stejně. Děti napsaly okresní kolo olympiády a třeba pět učitelů to opravovalo.

A co obsah výuky matematiky? Bylo učiva více? Bylo hodně rozdílné?

Ted' se to tak do detailu neučí. Bylo toho určitě víc. To museli švihat.

Kolik měl učitel odučit hodin týdně?

To bylo tak stejně. Byl fixní plat, já nastupoval za čtrnáct set. Ale rynholecká škola byla zvláštní v tom, že tam byl zaveden celodenní výchovný systém. Ten spočíval v tom, že odpoledne byli doučovací hodiny, kam mohli žáci přijít. Proluka byla ale veliká, já učil do půl jedné a pak tam do tříčtvrtě na čtyři čekal.

Kolik bylo ve třídách dětí? Byly různé ročníky spojeny?

V téhle době už to bylo kolem deseti dětí na třídu, v každém ročníku jedna třída.

Navštěvovaly školu ve větším počtu i děti z jiných obcí?

Ano, především z Rudy. V Novém Strašecí nebylo ještě tolik místa, a hlavně se snažili zachránit rynholeckou školu před zavřením.

A co rodiče? Také se chodili do školy hádat?

Nestalo se mi, že by přišel rodič, že ten kantor je špatnej a to jejich dítě je king. Nás chválili za to, že jsme šli mezi lidi, třeba o pěknou na frťana. To si dnes učitel nemůže dovolit. Navzájem jsme se respektovali. Případá mi, že ti kantoři ztrácí respekt.

Jaké bylo prostředí na ZŠ v Rynholci? V kronikách jsem četla, jaká to byla moderní a skvělá škola. Je to pravda?

Tam byla vždycky dobrá parta. To byla rodinná škola. Zázemí skvělé, jídelna po ruce, mateřská škola tam byla. A za ředitele Valeše se to udělalo pěkně. On byl umělec. Tak každá třída byla do jiné barvy, zeměpis do zelena, matika do modra.... Taky udělal ten strop v belgickém stylu. A ten vchod byl impozantní, poprvé když jsem tam přišel, tak mě to

ohromilo. Problém byl, že když se vědělo, že bude škola končit, tak už se tam neinvestovalo.

Probíhaly nějaké mimoškolní akce? Například lyžařské a vodácké kurzy, školy v přírodě, aj.?

Voda to ne, ale lyžáky byly a školní výlety, do Tater, tam jsem byl se svou třídou dvakrát. Nebo se jezdilo ke Skryjím k mostu. Tam měl chatičky ČLUZ. To byl takový patronátní závod, sponzoroval hodně, vždycky byli škole nakloněni, i teď. Taky byla branná cvičení, ty organizovali milicionáři. Měli to vždy perfektně připravené.

Později jste působil jako ředitel na Základní škole v Novém Strašecí. Jak to bylo s rynholeckými? Dnes se řeší, že kapacita školy nestačí, že postaví zase novou v Rynholci...

Za mě tam (*pozn. v Novém Strašecí*) bylo asi 80 dětí z Rynholce. Je snaha, což je dobře, že ty třídy nejsou naplněné. Já ale nevím, jestli by to bylo dobré. A zase přijde doba, že počet dětí klesne. A stavět kvůli tomu školu... Je to těžký no.

Vzpomínáte ještě na něco, co jste v té době na škole zažil?

Jo to jednou v lednu odešel kotel. Sháněli jsme kotel po celé republice. Tam bylo parní topení. Jenže všechno zamrzlo, tak jsem se školníkem celou noc topil a ráno tam bylo asi jen 18 stupňů a šel jsem učit.

11.1.2 Pedagog 2

Jestli jsem se dívala správně, tak jste na škole v Rynholci působila v letech 1977 až 1984. Je to tak?

Ano, ale chodila jsem tam i do školky a do školy.

Jistě. Tak nejdřív Vaše žákovská léta.

Do té školky jsem začala chodit v padesátém devátém. To byla taková starší budova hned vedle školy. Pak jsem nastoupila do základní školy, měla jsem pana učitel Husáka. Já měla v první třídě nejhorší vysvědčení za celou základní školu. Jsem měla asi tři dvojky, i z

tělocvik, jsem prý neuměla kotoul. Tělocvik jsem pak vystudovala. Když jsem na školu nastoupila, působila na mě mohutně, krásně. Na tom druhém stupni jsme pak měli mladý učitele. Upoutala mě hlavně chemie, protože jsme dělali spoustu pokusů. Byla ta škola výborná, hodně mi dala, měla jsem tam vzory v učitelích. Pak jsem se tam v 77. vrátila.

Jako třídní na prvním stupni...

Nejdřív jsem učila hodně dětí, ale ubývaly. Nakonec jsem měla spojenou první a druhou třídu. Jsem měla učebnu, kde bylo hodně myši, já jsem se jich bála. Poprosila jsem uklízečku, aby mi tam dala pastičky. Každé ráno jsem bušila na dveře, aby utekly.

Poslední rok jsem měla tu malotřídku, to byla hrozná práce. Jsem měla 15 prváků a 15 druháků. Tam byli dva Romové, co se ještě i pokakávali.

Na prvním stupni učíte stále. Vidíte nějaký rozdíl?

Bylo to jiný, ty děti z té vesnice jsou úplně jiný. Držely hodně při sobě. Znaly se už ze školky, nikdo cizí tam nebyl.

Dneska jsou ty děti úplně jiné. My jsme lítali venku, hodně jsme četli. Oni dnes koukají jen do mobilů a počítačů. Vůbec se ani neznají.

Prý tam ke konci chodilo hodně dětí z Rudy, aby se škola udržela.

Chodily tam i před tím, i když jsem tam já chodila. Ona existovala cesta přímo z Rudy, tak jezdily normálně linkovým autobusem.

Jak to bylo s vybaveností školy, pomůckami aj.?

Na tu dobu to byla moderní škola. Pomůcky jsme si vytvářeli ručně, půjčovali si to mezi sebou. Tam byla i knihovna. Každá ta třída měla na zahradě pozemek se zeleninou, chodili jsme tam zalévat.

A co rodiče? Také se chodili do školy hádat?

Já jsem ty rodiče znala, my jsme si tykali. Byli vstřícní, když mohli, tak pomohli. Teď tedy taky, ale někteří hledají chybu v kantorovi, dřív byl kantor někdo, měli určitou úctu.

Vyžadovalo se po pedagogích stejné vzdělání jako dnes, tzn. Mgr.?

Určitě. Dřív se na to víc dbalo než teď. Ale nastoupila jsem tam s učitelkou, co měla červený diplom, ale ona tam vydřela jeden rok, nezvládla to.

Konala se také tak často školení pro pedagogy?

Byla. Každý půl rok s námi dělali pohovor, co děláme navíc. Vždycky nám tam pan ředitel napsal náš růst. Já díky tomu, že jsem dělala ten volejbal, tak mi dali pokoj.

Jaké bylo prostředí na ZŠ v Rynholci? Všichni říkají, jaká to byla moderní a skvělá škola. Je to pravda?

Je to pravda. Opravdu na tu dobu byla škola moderní, dobře vybavená. Tam jak byla ta škola v zahradě, tak tam byl klid. Zahrada byla rozlehlá, trávili jsme soustu hodin venku. Šatny byly hned naproti třídám, malý děti dole, velký nahoře. O velkou přestávku mohly chodit ven, procházely se po chodbách, ty byly veliké. Mohly jezdit do školy na kole, tam jim to nikdo nevzal.

Bylo tam hodně kroužků, neflákaly se před školou. Pořádaly se tam soutěže, karnevaly, ...

Ředitel Valeš tam přinesl takový moderní ráz. On byl výtvarník. I ta parta učitelů byla skvělá. V té době se tam udělalo atletické hřiště, jsme se na tom podíleli. Bylo škvárové, tak jsme to na podzim pleli.

A i celkově prostředí v obci bylo skvělé. Tady (*pozn. v Novém Strašecí*) když chceš jít na procházku, tak musíš i přes další hodinu, protože je to daleko. Tam byl kousek les, chodili jsme lyžovat na tunel (*pozn. cesta nad železničním tunelem a dál*).

Také jsem koukala, že jste vedla oddíl odbíjené. Jak to vůbec šlo s tak málo dětmi na škole? Měli jste nějaké větší úspěchy?

Ty děti soutěžily, jezdili jsme po okresních soutěžích. Ale tenkrát to bylo v začátcích. To byl sportovní Rakovník, Jesenice a Nové Strašecí. Jsme skončili většinou poslední. Ale děti to hrozně bavilo. Dokonce když rodiče chtěli, aby měly lepší známky, tak jim to zakazovali a ono to fungovalo.

Těch kroužků bylo celkově docela dost...

Ano, byl o to zájem. Třeba paní Krobová, ta vařila ve školní kuchyni, ta tam měla včelařský kroužek.

Prý škole hodně pomáhal ČLUZ. Půjčoval ubytovací zařízení a tak...

Jo, to pomáhal. Jsme měli patronát. Chodili se tam i podívat. Třeba na konci roku. Tam byla aula, kde se vyhlašovali nejlepší sběrači, sportovci a tak. Bylo to takové domácí, ty děti se navzájem znaly, tak jsme všichni tleskali.

Jaký vliv na školu měla tehdejší politická situace?

No vím, že za mnou pořád chodili, abych vstoupila do strany, ale já to pořád oddalovala, že mám dítě a tak. Ale vím, že někteří, co tam byli, tak dostávali příplatek. No a pak byly každý rok ty pohovory...

Byla jste u konce vyučování v Rynholci. Jak to probíhalo? Jaká byla nálada?

Vzpomínám na ten poslední rok tak nějak smutně, celý ten kolektiv byli mladí kantoři, a pak jsme se rozprchli po celém okrese. Ten poslední rok jsme stěhovali všechny pomůcky sem do Nového Strašecí. A bylo to takový smutný.

Všechny děti, co tam chodily, přestoupily do NS. Já jsem nastupovala do první třídy a vymínila jsem si, že chci učit ty rynholecké děti.

Dnes jste zástupkyní ředitele na Základní škole v Novém Strašecí. Jak je to s rynholeckými? Dnes se řeší, že kapacita školy nestačí, že postaví zase novou v Rynholci...

Máme tu teď 860 dětí a zase se sem nevejdeme. Řešíme další prostory.

Takže by se vám škola v Rynholci hodila?

Pro nás by se to asi hodilo, ale v Rynholci nejsou vstřícní. Že dávají hodně peněz do školky.

11.2 Rozhovory s žáky

11.2.1 Žák 1

V jakých letech jsi navštěvoval Základní školu v Rynholci?

Nastupoval jsem v šesti letech, takže v roce 1945 a do roku 1950.

Kam jste se chodili vzdělávat poté a proč vlastně?

Do Nového Strašecí, protože nebylo dost dětí na druhý stupeň a později tady byli ubytováni horničtí učňové.

Pamatuješ si nějaký rozdíl mezi těmito školami?

Nepředstavitelný. Když jsme tam přišli (*pozn. do Nového Strašecí*), byli jsme celí vyvalení. V Rynholci byly splachovací záchody, ústřední topení, na chodbách koberce a křesla. Tam sešlapovací záchody, topilo se ještě v těch velkých kamnech. Školník přišel zatopit a ono to vybafllo. A na dvoře byla jedna pumpa, na které byla cedule, že voda není pitná. Tady byla moderní škola, taková není ve Strašecí ještě ani dnes. Sem se jezdili dívat z Prahy, jak vypadá škola. Když to pak srovnáš se Strašecím, tak to jsme se vrátili o padesát let zpátky.

Kolik bylo v rynholecké škole tříd?

V té době bylo pět tříd, ale celkem bylo v budově osm učeben.

Kolik zde pracovalo učitelů?

Myslím, že tak pět, pro každou třídu jeden.

Byl zde školník?

Ano. Ředitel a školník bydleli přímo v budově. Ten (*pozn. školník*) stál před dveřmi a kontroloval, zda jsme si očistili boty. A museli jsme pozdravit. Jinak jsme se museli vrátit a zopakovat si to.

Kolik bylo ve třídách dětí?

Tady moc ne. Do dvaceti dětí, možná ani ne. Ve Strašecí byly dvě třídy v ročníku, v každé přes čtyřicet dětí.

Jak probíhala výuka?

Jako dnes, k tomu jsme měli náboženství.

Kolik hodin denně jste ve škole strávili?

Dopoledne čtyři hodiny, odpoledne jedna nebo dvě.

Měli jste jen jednoho učitele na všechny předměty?

Náboženství učili církevní hodnostáři. U nás to byl katecheta, než byl „povýšen“ a přeložen do Slaného. Jinak víceméně jeden, ale měnilo se to. Tělocvik nevím, ale moc jsme toho nedělali. Běhali jsme po třídě a šplhali. Ruština za nás ještě asi nebyla.

Jak to bylo s pomůckami pro výuku?

Svačiny byly zadarmo. Ale učebnice jsme si nosili. Sešity jsme dostávali od Thumovic, ty měli příbuzné v Americe. A ještě tužky s gumou na konci.

Jak vypadaly učebny?

Jak bych to popsal... Parádně. Měli jsme tam lavice pro dva. Byl tam ten kalamář. Třídy byly prostorné, světlé, bylo tam umyvadlo, rákoska a plivátko.

A výzdoba se dělala?

Nějaké obrázky tam byly a mapy. A ještě přehledy k učení, něco na češtinu a tak. Žádné nástěnky, dřív žádné zájmové kroužky nebyly.

Jaká byla kázeň ve škole? Jak se řešily prohřešky?

No řekl bych, že jsme byli docela hodní. Školníkovi jsme šli pomoci uklidit uhlí do sklepa. Vše tak nějak v poklidu. Zlobiví jsme byli až ve Strašecí, tam jsme seděli zvlášť, vzadu. Ale kamarádili jsme se. V Rynholci ti utkvělo, jaká to byla krásná budova. To tě ani nesvádělo něco provádět, ale ve Strašecí v tom čurbesu... ještě si se myla pod tou pumpou. Ze Strašecí si pamatuji učitele Němce, ten jen napsal datum a nic jiného nestihl, pak už jen zapisoval poznámky.

Tenkrát tě seřezali ve škole, ohli tě přes lavici a dostal jsi, nebo rákoskou přes ruku, a ještě jsi musel říct „děkuju“. Psát něco za trest stokrát a tak.

Jací byli v té době učitelé?

Učitelé byli chytří, ale neměli k nám vůbec vztah. Ale byl tam nějaký Franěk, ten prskal, ale matiku tě naučil.

Jaký byl vztah učitel – žák?

To nebylo jako dnes. Když slyším, jak se dnes baví s učitelem, to tenkrát nebylo. Byl tam odstup a respekt. Nastavil jsi ruku a dostal jsi rákoskou. Taky jsme zlobili, ale nikdy jsme neodmlouvali. Víš co, ten učitel ti vyčinił i třeba na návsi, když tě potkal.

Vzpomínáš na své učitele v dobrém?

Vzpomínky jsou takové rozporuplné. Neexistovalo se s něčím svěřit. Nemáš vůbec vzpomínku, že by ten učitel byl vůči těm dětem vlídny. Žádný takový to svěřování, jako to mají dnes. Dalo by se říct, že jsme se jich báli. Abys odmlouval učiteli, to vůbec ne. Natož aby maminka šla do školy, že jsi dostala pohlevek, to člověk mlčel, protože by dostal doma dva.

Jak vycházeli děti mezi sebou?

No tak to bych řekl, že nebyl problém. Když jsme chodili na ty cigára, to jsme drželi spolu. Až na Ervína.

Nebyla nějaká nevraživost mezi přespolními?

To vůbec. V tu dobu sem chodili ještě z Pecínova (*pozn. tenkrát to byla část Rynholce*). Nebyl žádný odstup. Pak když se přišlo do Strašecí, tak jo, ale tady ne. Tam z nás dělali rádi blbečky. Jeden učitel stál vždycky na chodbě a s takovým úšklebkem říkal: „Jestlípak jste si všimli těch vyšlapaných schodů? To je od rynholeckých dětí.“

Pořádali se nějaké školní výlety či exkurze?

Na výlety jsme jezdili, většinou vlakem. S paní učitelkou Baumannovou, to jsme nosili na svačinu takový kufříček, a já si pamatuji, že jsem ho nechal v Praze. Pamatuju se, že jsme byli na Petříně.

Na výletě vás doprovázel jen učitel?

Kdo chtěl z rodičů, tak mohl jet.

Jaké bylo okolí školy?

Tenkrát to bylo prakticky po válce. Celý areál školy byl oplocený. Byla tam zahrada a dvůr. Přesně mezi těma dvěma lípami bylo snad pět metrů široké schodiště, terasa. Jeden čas tam byla i školka, tam jsme chodili. Byli tam sesličky a hračky. Pak se postavila na zahradě nová.

Prozradíš nějakou pěknou historku, na kterou stále vzpomínáš?

Baumanka (*pozn. třídní učitelka*) šla vždycky zamknout šatnu, to byly dveře kovové. Ona s tím vždycky práskala a my jí tam nalepili ty práskací dělobuchy, tak jí to pěkně bouchalo. A ještě jak vždycky vytáhla ze šuplíku ten ubrus a smrkala do něj.

Chodili jsme k učiteli na náboženství do dvora. Ten tam měl nějaký dráty a těch jsme se vždycky chytali a on do nás pouštěl proud, až jsme se kroutili.

To jste tam chodili dobrovolně?

Jo, to byla taková sranda.

11.2.2 Žák 2

Nastupoval jsi na základní školu v roce 1972, nebo 1973?

Bylo mi ještě vlastně pět let, takže v 72.

Do školy jsi chodil osm let?

Za nás bylo, že jsme si mohli vybrat, jestli chceme do deváté třídy. Já chodil osm.

Jak vzpomínáš na svá žákovská léta?

Ne v dobrém. Do první třídy jsem se netěšil. Já byl takový samorost spíš. Spolužáci... to bylo v té době bolševický takový rozdělený.

No a co učitelé?

Asi v pohodě, až na některý. Jako třeba ve třetí třídě, učitelka Fürstová, ta mi sázela jednu poznámku za druhou. Já jsem si myslel, že jsem byl docela hodný dítě. Bývali jsem i hodně po škole.

Měli jste nějaké slavnostní přivítání prvňáčků? Nebo při výstupu?

Prvňáčci... Asi ne, to si nepamatuju. Na konci v osmičce nám vysvědčení předávali slavnostně na úřadě.

Kolik vás bylo ve třídě?

Já bych řekl tak šestnáct.

Jak na tebe působila v té době škola jako na žáka?

Budova úplně nádherná, moderně vybavená na tu dobu. Na fyziku a chemii, to bylo super, to nikde nebyly takové učebny. A na chodbách tam byly takové ty úzké koberce, tak jsme to vždycky pod někým podtrhli.

Byly některé ročníky spojeny do jedné třídy?

Byly no, druhá a čtvrtá. Muselo to bejt zajímavý, ale já si to moc nepamatuju.

Pomůcky jste si pořizovali sami?

To jsme dostávali. A výsada rynholecké školy byla, že jsme měli dvoje učebnice. Jedny doma a druhý ve škole, nemuseli jsme to tahat.

Školu navštěvovalo dost přespolních dětí, hlavně z Rudy. Nebyla tam nějaká nevraživost?

Nebyla žádná nevraživost. To bylo hrozný, až když mladší ségra chodila do Nového Strašecí, jak učitelé vyčítali rynholeckým dětem, že jim prošlapaly schody.

Navštěvoval jsi nějaký kroužek na škole?

Až potom, před koncem, to jsme jezdili na závody se střeleckým kroužkem. Jsem byl druhý v Partyzánském samopalu. To jsem měl postoupit na krajské závody, ale tenkrát mi našli šelest na srdci, tak jel místo mě ten komunistický synek. To byla taková levárna.

Konalo se hodně výletů?

Hlavně jsme jezdili po těch závodech. Do divadla, to jo. Pokud tam byl ten Kodýtek za ředitele, tak to byl hlavně sport. My jsme tenkrát nebyli ani na tom lyžařském kursu, jak byl v sedmičce povinný, to byly ty uhelný prázdniny.

Využil jsi někdy možnost celodenního vyučování?

To ani nevím, že to bylo.

Jako kluci jste asi měli i dílny, ne?

To jsme měli. Bylo to dobře vybavený. Já si akorát pamatuju, jak učitel Altera tenkrát honil Koíše kolem ponku, když mu něco vyvedl.

Jak jsi prožíval branná cvičení, která pro vás připravovali milicionáři?

To probíhalo docela pravidelně. Změřili nám držky na masky, vyfasovali jsme masku. Pak jsme šli do přírody a tam jsme si zkoušeli ty igelitové pytlíky na ruce a na nohy. A jak byl tady za Prahou ten jadernej výbuch, tak jsme to normálně přežili. (*smích*)

Zúčastňovali jste se jako žáci zvelebování školy a okolí? Účastnili se i rodiče?

To jsme dělali brigády, kolikrát místo těláku. Nebo když jsme zůstali po škole, tak jsme tam museli trhat trávu. Učitelé nemakali. Vím pak na školce, když se stavěla ta nová, to měli rodiče v podstatě povinnost, jinak vyhrožovali, že to dítě nevezmou.

Jak to bylo s narušením budovy kvůli nedalekému dolování?

To za nás nebylo vůbec ještě. Ty odpaly možná vadily, ale v tu dobu si nic nepamatuju.

Vím, že učitelé se museli podrobovat kádrovým rozhovorům. Ale ovlivňoval politický režim nějak i vás žáky?

Ovlivňoval. Už tenkrát dělali rozdíly, jestli jsou rodiče komunisti. Za Kodýtku ještě ne, ale jak přišel Švácha. Spolužák komunistických rodičů kradl cigarety v hospodě a nic se mu nestalo, já jsem měl větší průser z toho, že jsem je od něj bral.

Dopisoval sis také s někým ze SSSR, jak to bylo tenkrát běžné?

Já asi s nikým, ale vím, že to bylo. To byla taková ta družba. Oni psali, jak si tam žijou, jak svaz vzkvétá.

Takže to nebylo povinné?

Ne, to jenom když někdo chtěl, tak mu někoho přidělili.

Vzpomínáš na něco ze školní docházky obzvláště rád? Na nějaký předmět, učitele, ...?

Tam byla dobrá Řepková, Tichá na kreslení, i když jsem vůbec kreslit neuměl. Akorát mi dala kuli, když jsem nakreslil milicionáře s krabičkou cigaret. No a na ty závody jsem jezdil rád. Já byl dobrý v tomhle.

A co školní kuchyně, chodili jste na obědy?

Dobry, vařili dobre, ale my jsme si kolikrát šli zahulit místo oběda.

Byly vám poskytovány nějaké rady ohledně výběru povolání?

Jo, to chodili do školy různě nabízet. První tam byli od vojáků, pak se dalo taky k bachařům. A jinak chodili z fabrik a nabízeli vyučit se pro ně.

Táta chtěl, abych šel tady ke statku, když tam pracoval a to zamítli, když nebyl ve straně. Musel jsem do traktorky (*pozn.: opravář zemědělských strojů*).

Probíhaly také třídní schůzky jako je to teď?

Jo, to byly. I mimořádné, když byl průser.

Závěr

Při sběru dat pro tuto práci jsem zjistila, že Základní škola v Rynholci byla opravdu tak skvělá, jak jsem slyšela už předtím. Bohužel pro mě a pro další generace tato škola zanikla, a to vlastně pro nic za nic. Řekla bych, že takovýchto institucí bychom si měli více vážit. Už jen proto, jaký vliv má výchovné prostředí na děti.

Zjišťování informací bylo vážně zajímavé, především od přímých pamětníků. Jejich vyprávění o škole mě často úplně pohltilo. Práce s archiváliemi byla o poznání méně uchvacující, ale přesto inspirující. Byl to vlastně takový rozhovor s lidmi, se kterými se už nemůžu setkat.

Téma by mohlo být ještě rozšířeno. Nalezla jsem mnoho věcí, které se fungování školy týkaly a které jsem do této práce pro její rozsah již nezahrnula. Je to například výuka náboženství, fungování školní knihovny, struktura žactva, aktivity mimo vyučování a kroužky, které při škole fungovaly. Z obecnějších témat by to mohlo být vzdělávání učitelů. Dalo by se také uveřejnit více rozhovorů s dalšími pamětníky, o kterých jsem se dozvěděla, z kronik i od již zpovídaných respondentů.

Práci by si jistě rádi přečetli především rynholečtí obyvatelé a bývalí žáci školy. Ale věřím, že bude zajímavým přínosem i pro lidi, kteří jsou odjinud. Je to sice obraz jedné konkrétní školy, ale najdou se v něm zajisté i jiné, především menší vesnické školy, které potkal podobný osud.

Doufám, že tato práce bude inspirací pro další, kteří se zajímají o školní historii nějakého místa, a vrhnou se s chutí do jejího prozkoumání.

Seznam použitých informačních zdrojů

- ČUTKOVÁ, J. *Vývoj školské správy na našem území*. Brno, 2010.
- DVOŘÁKOVÁ, M. *RYNHOLEC obec s hornickým srdcem*, Obecní úřad Rynholec, 2022.
- HLAVÁČOVÁ, M. *Vývoj veřejné správy v protektorátu Čechy a Morava*. Praha, 2009.
- KASPEROVÁ, D., KASPER, T. *Dějiny pedagogiky*. Praha, Grada publishing, 2008.
- Kronika obecné školy v Rynholci 1848-1933. SOkA Rakovník. Fond Obecná škola Rynholec, kniha 1
- Kronika obecné školy v Rynholci 1933-1940. SOkA Rakovník. Fond Obecná škola Rynholec, kniha 2
- Kronika 1968/69–1983/4. SOkA Rakovník. Fond Základní devítiletá škola Rynholec, kniha 1
- LEBEDOVIČ, J. Vzpomínky na „novou“ koncepci. In: *portal.cz* [online]. 2007. Dostupné z: VZPOMÍNKY NA „NOVOU“ KONCEPCI | Rodina a škola (portal.cz)
- Letopisecké album obce. SOkA Rakovník. Fond OÚ Rynholec
- Zákon č.95/1948 Sb. o základní úpravě jednotného školství
- Zákon č. 31/1953Sb. o školské soustavě a vzdělávání učitelů
- Zákon č. 186/1960 Sb. o soustavě výchovy a vzdělávání